

Kvalitetsredovisning

Strukturella förutsättningar och organisation

Farsta stadsdelsområde ligger i södra Stockholm. Området omfattar Svedmyra, Tallkrogen, Gubbängen, Hökarängen, Sköndal, Fagersjö, Farsta strand, Farsta, Larsboda och Farstanäset.

Avdelningen förskola och fritid leds av en avdelningschef med en stab som består av en verksamhetscontroller, en utvecklingssekreterare och två köhandläggare. Under det senare halvåret har avdelningen saknat en ordinarie avdelningschef. Till verksamheten knyts funktioner från andra avdelningar inom förvaltningen, som PA-konsult, economicontroller och lokalintendent.

Avdelningen har en stödenhet som omfattar en enhetschef/resurssamordnare, två resurspedagoger, en barn- och ungdomspsykolog och en pedagogisk handledare. Förskolorna vänder sig till stödenheten för att söka förstärkningsresurser, skräddarsydda pedagogisk stödjande insatser, handledning eller bistånd av förskole- och ungdomspsykolog. Förskolestöd erbjuder internföreläsningar på teman som efterfrågas av verksamheten.

Farsta har under året utökat förskoleområdena med en och har totalt sju förskoleområden som sinsemellan har helt olika förutsättningar beroende på

- demografi; ett spektrum av boendeområden från äldre villaområden till stora flerfamiljsområden med hyresrätter med stor andel barnfamiljer som bor i andrahand
- mångkultur; andelen barn med annat modersmål än svenska varierar mellan förskoleområdena från 9 till 56 procent
- pedagogisk högskoleutbildning; enheternas andel förskollärare varierar mellan 29 till 44 procent på förskolorna

Förskoleområdena har mellan fem och sju förskolor. Enheterna har skiftande lokal- och personalmässiga förutsättningar och har kommit olika långt i processen med utvalda utvecklingsområden. I några fall har enheterna på grund av renovering av lokaler eller organisatoriska skäl flyttat barngrupper och krävt extrainsatser av ledningen. Föräldraengagemanget varierar och enheterna har kommit olika långt med att utveckla en gemensam värdegrund och att bygga pedagogiska miljöer som svarar mot det reviderade läroplanen.

De sju förskoleenheterna leds av en förskolechef samt en eller två biträdande förskolechefer. Gubbängen och Tallkrogen har under året anställt en intendent som

arbetar deltid på båda områdena. Fyra för förskolorna har administrativa assistenter.

Under året har fyra äldre förskolor avvecklats i Tallkrogen, Centrala Farsta och Sköndal och en satellitavdelning i Hökarängen. Omfattning åtta avdelningar. I tre av fallen på grund av undermåliga lokaler och omfattningen är åtta avdelningar. I gengäld har Farsta öppnat två nya förskolor i Tallkrogen och Centrala Farsta (sex respektive tre avdelningar) och förberett nystart för en förskola om åtta avdelningar i Centrala Farsta.

Vid årsskiftet var 2117 barn inskrivna och det är 108 fler barn jämfört med 2016. Efterfrågan på förskoleplatser har under verksamhetsåret varit fortsatt högt och överinskrivningar har varit nödvändigt under en period för att klara garantin under och för evakuering vid ombyggnationer. Under våren klarade Farsta förskolegarantin på grund av en stor fristående förskolor öppnad i Centrala Farsta och att en annan stor relativt ny förskola i Sköndal.

Rekrytering

Andelen förskollärare är i snitt 36 procent enligt förvaltningens egna beräkningar. En procent sämre resultat jämfört med 2015. Parallellt med den ständigt pågående rekryteringsprocessen är det dock många medarbetare som har valt att sluta. En förklaring är att förskollärare är mycket efterfrågade och det finns stora möjligheter att höja sin lön vid byte av arbetsplats. Förvaltningen har haft avtal med olika marknadsföringsföretag för att förstärka spridningen av information om utlysta pedagogiska tjänster. Farsta har tagit fram olika sätt att sprida information om verksamheten, broschyr, powerpointpresentation och en film. Två lokala rekryteringsdagar har anordnats vår och höst på en lördag. Representanter för alla förskolorna var på plats för att informera om verksamheten och lediga tjänster.

Andel förskollärare och andra modersmål än svenska

	Andel fsk	Andel barn annat modersmål än svenska	Andel flerspråkig personal
Tallkrogen	44	17	16
Gubbängen	41	9	22
Hökarängen	29	20	35
Sköndal	44	12	42
Centrala Farsta	31	51	25
Farsta strand	33	33	70
Fagersjö	29	56	31

Andelen förskolor med färre förskollärare än 25 procent har minskat, men uppgår till 12 procent. Det har dock skett en kontinuerlig förbättring jämfört med tidigare

avläsningar. Hösten var andelen 30 procent enligt Swecos uppgifter. Några avdelningar saknar förskollärare, men det kompenseras genom insatser från andra arbetslag, förskolläring och vid behov av handledning från stödenheten.

Antalet barn per personal är 4,9 och överensstämmer med stadens mål. Antalet barn per avdelning 15,5 vilket förefaller lågt eftersom flera förskolor har en viss överinskrivning. Kan förklaras av att det har varit en viss brist på barn under hösten, en del lokalutrymmen för små för att ha 16 barn inskrivna och några avdelningar är under uppbyggnad för att de är nya alternativt på grund av omstruktureringar.

Statistiska underlag, framtagna till verksamhetsberättelse 31 dec 2016

Underlag, källor och kvalitetsarbetets genomförande

Källor och underlag

Förskoleverksamheten utgår från skollagen, Läroplan för förskolan (Lpfö98), FN:s barnkonvention, Stockholms stads förskoleplan och riktlinjer i kommunfullmäktiges budget 2012. Åtagandena är kopplade till läroplanen, Vision 2040 – Ett Stockholm för alla, Stockholms stads mål och Farsta stadsdelsnämnds mål och värderingar. Andra lagar som är av betydelse för verksamheten är socialtjänstlagen, miljö-balken, personuppgiftslagen (PUL) och livsmedelslagen.

Rapporten bygger på enheterna kvalitetsredovisningar, kvalitetsindikatorn, stadens förskolundersökning, tertialrapporter, förvaltningens uppföljning i dialog med förskolechefer, förskolestöd och personalrepresentanter.

Avdelningen förskola och fritids planeringsdagar har en viktig funktion i det övergripande strategiska arbetet med kvalitetsutveckling. Då sker uppföljning, fördjupning och erfarenhetsutbyte på olika teman utifrån årets verksamhetsplan och gemensamma strategiska beslut.

Strategiskt arbete

Under 2016 har förskoleverksamheten haft fokus på att arbeta strategisk för att nå målet med en likvärdig förskola med god kvalitet vilket förutsätter att förskolenheterna till stora delar har samma förutsättningar och ett övergripande systematiskt kvalitetsarbete. Farsta har under året implementerat MORS, en uppföljningsmodell för det pedagogiska arbetet som har arbetslagen reflektion och pedagogisk dokumentation som verktyg. Pedagogerna följer upp och analyserar det pedagogiska arbetet med fokus på de enskilda barnen läroprocesser. Vidare har ett gemensamt verksamhets-/kvalitetshjul tagits fram för att säkra att det finns underlag i samband med arbete med uppföljning av mål till tertialrapporter, kvalitetsredovisning och verksamhetsberättelse.

Ledningsgruppen har fått inspirationsföreläsningar och workshops inom ledarskap, kvalitetsmodeller och systematisk uppföljning, IT-stöd med mera. Två förskolechefer har under året gått rektorsutbildning.

Gemensamma utbildningsatsningar har varit två storföreläsningar för all personal

- systematiskt kvalitetsuppföljning
- processinriktad pedagogisk dokumentation

och all personal har fått utbildning inför att Farsta skulle vara pilot i införandet av startsidan i skolplattformen.

En övergripande satsning har varit utbildning i pedagogisk dokumentation som verktyg i förskolan i relation till läroplanen riktad till förskolepersonal. En grundkurs för 40 personer är avslutad och en grundkurs för 20 personer och en fördjupningskurs för 20 personer har genomförts till hälften. Utbildningen förväntas leda till att arbetslagen får verktyg till att förbättra uppföljningen och analysen av det pedagogiska arbetet med fokus på var barnen mött för utmaningar, vad de lärt sig och vilka barn som behöver extra stöttning för att knäcka koderna.

Stödenheten har erbjudit föreläsningar på följande teman; utvecklingspsykologi, anknytning, den perceptuella utvecklingen, gränssättning, språkutveckling, hur vi bemöter barn med problemskapande beteende, pedagogiska miljöer, projektarbete med barnen och grupprocesser och barns meningsskapande. Föreläsningarna är ett svar på vad förskolpersonalen efterfrågar och behov som enheten möter när de handleder arbetslag. Utbildningen syftar till att ge personal kunskap och konkreta metodtips om hur de ska arbeta för att ge alla barn bästa tänkbara grund för att utvecklas utifrån sina förutsättningar.

Fjorton barnskötare har gått en eller två terminer erfarenhetsbaserad utbildning till förskollärare, en har avslutat studierna under året. Fyra utbildade barnskötare har gått erfarenhetsbaserad utbildning till barnskötare, en är klar. Under året är förvaltningens inköpta utbildning för övertaliga undersköterskor att utbildas till barnskötare avslutats. 23 stycken fullföljde utbildningen och majoriteten har valt att arbeta på förskolor i Farsta. Tillskottet av nyutbildade barnskötare och förskollärares fördjupade pedagogiska kunskap förväntas leda till att förskolans läroplans intentioner om kunskapsförmedling fördjupas och att enskilda barns utveckling uppmärksammas.

En grupp medarbetare har gått en kurs i att använda IKT-verktyg.

Farstas riktlinjer för övergång förskola till skola har reviderats i samverkan med Farstas kommunala grundskolor. Ambitionen är att samverka med skolan och informationsöverföring ska underlätta barnens flytt till skolan.

Mål/Åtaganden

Normer och värden

Likabehandling

Förskolenheterna reviderar sina likabehandlingsplaner årligen. Den övergripande likabehandlingsplanen har setts över och tillägg har gjorts av nya rutiner till följd

av att skolinspektionen gjort tillsynsbesök och anmärkt på avsaknad av riktlinjer och rutiner i förskoleverksamheten rörande hantering av kränkande behandling. Nytt är att alla händelser som rör kränkande behandling omedelbart ska rapporteras till förskole- och avdelningschef samt nämndordförande och att enhetens uppföljning med förslag till åtgärder ska rapporteras till avdelningschef. Stadsdelsnämnden får en sammanfattande rapport i tertiärrapporter och verksamhetsberättelse. De nya riktlinjerna har till syfte att stärka skyddet så att barn inte kränks och att om det skulle sker att åtgärder omedelbart vidtas. Vidare att om behov finns ska förbyggande insatser till följd av en händelse genomföras på samtliga enheter.

NÄMNDMÅL:

Alla barn erbjuds en likvärdig förskola, tidiga insatser och möjlighet till en god skolgång

Indikator	Periodens utfall	Årsmål	Period
Andel enheter vars likabehandlingsplaner är upprättade och godkända	100 %	100 %	2016
Andel ärenden där barn är placerade och en plan för skolgång och samverkan med finns dokumenterad	90 %	90 %	2016

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Aktuell samverkansöverenskommelse mellan förskola, skola och socialtjänst ska revideras.	2016-01-01	2016-12-31
Barnkonferenser genomförs två gånger per år om verksamhetsstöd för förskolebarn i behov av särskilt stöd.	2016-01-01	2016-12-31
Dokumenterad planering för att reglera samarbetet och ansvaret mellan skola, socialtjänst och det placerade barnets boende ska upprättas.	2016-01-01	2016-12-31
Förskolan erbjuds vid behov tidiga insatser i form av handledning och konsultation av förskolestöd	2016-01-01	2016-12-31
Förskolestöd erbjuder interna utbildningar med särskilt fokus på barns språkutveckling och barn i behov av särskilt stöd.	2016-01-01	2016-12-31
Vårdnadshavare görs delaktiga i framtagande och uppföljning av handlingsplaner för barn i behov av särskilt stöd.	2016-01-01	2016-12-31
Åtgärdsplaner tas fram för de förskolor som har lägre andel förskollärare än 25 %.	2016-01-01	2016-12-31

Bedömning och analys

Utveckling och Lärande

NÄMNDMÅL:

Alla barn utvecklar ett rikt språk och erbjuds en stimulerande språklig miljö

Indikator	Periodens utfall	Årsmål	Period
Andel förskolor som dokumenterar barnens språkdomäner (språkprogrammet).	100 %	100 %	2016
Förskolornas resultat på området Barns språkliga och kommunikativa utveckling i kvalitetsindikatorn	3,5	3,6	2016

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Förskolan fördjupar samarbetet med de lokala biblioteken kring lässatsningen för förskolebarn	2016-01-01	2016-12-31
Språkpedagogen implementerar språkutvecklande arbetssätt på förskolorna.	2016-01-01	2016-12-31

NÄMNDMÅL:

Alla barn utvecklas och lär i en kreativ förskolemiljö

Indikator	Periodens utfall	Årsmål	Period
Förskolornas resultat på området Barns matematiska utveckling i kvalitetsindikatorn	3,3	3,6	2016
Förskolornas resultat på området Naturvetenskap och teknik i kvalitetsindikatorn	3,4	3,6	2016
Förskolornas resultat på området Pedagogisk miljö och material i kvalitetsindikatorn	3,5	3,6	2016
Förskolornas resultat på området Skapande verksamhet och olika uttrycksformer i kvalitetsindikatorn	3,5	3,6	2016

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetet med naturvetenskapliga fenomen och tekniska lösningar fördjupas och används aktivt i ett utforskande och temainriktat arbetssätt	2016-01-01	2016-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetslaget fördjupar arbetet med olika matematiska aktiviteter med olika svårighetsgrader utifrån barnens intressen och erfarenheter	2016-01-01	2016-12-31
Förskolorna implementerar IKT i den pedagogiska verksamheten.	2016-01-01	2016-12-31
Förskolorna ser över sina arbetssätt till följd av skolplattformens nya förutsättningar rörande pedagogisk dokumentation och kommunikation med vårdnadshavare	2016-01-01	2016-12-31
Förskolornas pedagogiska miljö ses över och material används aktivt för att nå verksamhetens mål.	2016-01-01	2016-12-31
Skapande verksamhet och olika uttrycksformer används aktivt i ett utforskande och temainriktat arbetssätt	2016-01-01	2016-12-31
Systematiskt mål- och kvalitetsstyrning med fokus på barns läroprocesser implementeras på förskolorna.	2016-01-01	2016-12-31

NÄMNDMÅL:

Kulturaktiviteter erbjuds av, för och med barn och ungdomar.

Indikator	Periodens utfall	Årsmål	Period
Andel barn som är nöjda med besökta scenföreställningar	97,09 %	85 %	2016
Andel förskolor där alla barn har erbjudits att få ta del av minst två professionella kulturupplevelser (Kultur i ögonhöjd)	100 %	100 %	2016
Antal kulturprogram som har erbjudits i parklek och öppen förskola (Kultur i ögonhöjd).	40	40	2016
Antal kulturprogram som har genomförts i på fritidsgårdarna och ungdomshuset (Kultur i ögonhöjd)	14	14	2016

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Förskolans femåringar medverkar i ett konstprojekt i samverkan med Konsthall C (Kultur i ögonhöjd)	2016-01-01	2016-12-31
Scenkonstföreställningar anordnas för alla förskolebarn (Kultur i ögonhöjd)	2016-01-01	2016-12-31

Bedömning och analys

Språkprogram

Under året har ett övergripande nytt språkprogram tagits fram som betonar att det finns många olika språk utöver talspråk och att det är viktigt att personalen kartlägger vad barnen möter för språk hemma, hur de lär sig språk och följa upp om det behövs individuella insatser för att alla barn ska få möjlighet att få ett åldersadekvat språk och möjlighet att kommunicera. I programmet finns tips på strategier hur arbetet kan gå till. Programmet kommer att implementeras i verksamheterna under 2017. Stödenhetens talpedagog har handlett kring barn med språksvårigheter. Språkpedagogen inom enheten har fokuserat på barn med flerspråkighet

Språkverksamhet

Andelen barn med grava språkstörningar har ökat de senaste åren och förvaltningen har uppmärksammat att det finns flera barn på förskolorna som har behov av intensiv språkträning i en liten barngrupp. Som ett svar på det har en språkverksamhet startat med en kontrakterat en logoped. Övriga medarbetare har erfarenhet av att arbeta med teckenstöd. De inskrivna barnen ges möjlighet till kontinuerlig individuell språkträning och får samtidigt utifrån sina behov och förutsättningar möjlighet att vara inkluderade i olika delar av den övriga förskolans verksamhet. Verksamheten har startat i liten skala, men efterfrågan har varit stor och till våren kommer inskrivna barn med grava språkstörningar vara nio till antalet. En lagom stor grupp för denna typ av verksamhet.

Läsatsning

Farsta har haft väl fungerande samarbete med de lokala biblioteken under två år som har syftat till att barnen ska få mer lästid som är planerad och genomtänkt. Läsombud har utsetts som har inspirationsmöten med personal från biblioteket. Samarbetet har resulterat att läsmiljöerna har setts över på förskolorna och mer aktivt val av böcker utifrån anknytning till projekt som pågår eller uttalat intresse från barnen. Vidare information till föräldrarna om vikten av att läsa för barnen.

Uppföljning av läroplansmål

Förskolverksamhetens brukarundersökning hade en svarsfrekvens på 65 procent. Årets resultat är bitvis sämre jämfört med år 2015 även om det oftast handlar om små skillnader. Inget av frågeområdena har uppnått bättre resultat jämfört med 2015 och i samtliga fall är Farstas resultat något lägre än stadens genomsnitt. Det råder dock stora skillnader mellan vårdnadshavarnas nöjdhet inom olika frågeområden på de olika förskolorna. Nöjdhetsgraden kan skifta från 30 till 100 procent.

Undersökningsresultatet kan sammanfattas i fem frågeområden.

- Utveckling och lärande. Farstas nöjdhetsresultat var i snitt 79 procent (2015 80 %). Staden 81 procent.
- Normer och värden samt barn inflytande. Farsta vårdnadshavare var lika nöjda som år 2015, 88 procent. Staden 89 procent.

- Samverkan med hemmet. Farstas förskolors nöjdhetsgrad är 79 procent, en försämring med tre procentenheter. Staden 83 procent.
- Kost, rörelse och hälsa. 72 procent av vårdnadshavarna var nöjda (2015 73 %). Staden 79 procent.
- Nöjdhet, trygghet och rekommendation. Farsta vårdnadshavare var lika nöjda som år 2015, 85 procent. Staden 86 procent.

Ett gott betyg till förskolorna är att 85 procent av vårdnadshavarna som har svarat på enkäten kan rekommendera förskolan. De stora utvecklingsområdena är samverkan med hemmet och kost, rörelse och hälsa. Förskolorna måste bli tydligare med att kommunicera med vårdnadshavarna hur barnens utveckling och lärande dokumenteras och synliggörs, och ge vårdnadshavarna mer möjlighet till delaktighet och inflytande i verksamheten. När det gäller kost, rörelse och hälsa är föräldrarna framförallt mindre nöjda med informationen som de får om maten på förskolan samt deras upplevelse av att maten är varierad och näringsrik. En sannolik förklaring är att majoriteten av förskolorna är hänvisade att köpa cateringmat.

Farstas genomsnittliga resultat på kvalitetsindikatorns fem områden klarar inte i något fall årsmålen. I samtliga fall med ett undantag är det dock flera enheter som har ett genomsnittresultat som når upp till årsmålet alternativt är bättre än årsmålet. Undantaget är området matematisk utveckling som samtliga enheter behöver fokusera på 2017 för att förbättra resultatet.

Kultur

Alla mål för kultursatsningar inom förskole- och fritidsverksamheten är uppfyllda. Förskolebarnen har fått se två scenföreställningar under året. Nytt för 2016 var att även de minsta barnen fick se teaterföreställningar som anordnades på deras förskola eller en närliggande. Uppföljning av scenföreställningarna visar på att det varit ett mycket bra utbud 2016. I princip alla barn (99 % 2016 – 86 % 2015) var nöjda med sin kulturupplevelse. 97 % (86 % 2015) av pedagogerna var nöjda.

Femåringarna på förskolorna har deltagit i ett konstprojekt ”Tillbaka till framtiden” som avslutades med en vernissage på Konsthall C. Projektet handledes av konstnärer. Ansvariga pedagoger erbjöds en workshop och en verktygslåda som hjälp att genomföra projektet. 71 % av barnen var nöjda med upplevelsen och 78 % av pedagogerna kände sig säkra som workshopledare. Uppföljningen visar på ett visst missnöje med valet av tema och upplägg av skapandeprocessen. En del pedagoger tyckte att konstprojektets upplägg var för svårt för barnen och att processen var för vuxenstyrd.

Barns inflytande

NÄMNDMÅL:

Barnperspektivet beaktas i beslut och utformning av insatser och service

Indikator	Periodens utfall	Årsmål	Period
Andel besökare på öppna förskolan som tycker att de kan påverka verksamhetens innehåll.	44,09 %	75 %	2016
Andel besökare som tycker att de kan påverka parklekens aktiviteter.	68,33 %	75 %	2016
Andel besökare som tycker att de kan vara med och påverka fritidsgårdens aktiviteter.	84,25 %	75 %	2016
Andelen nöjda vårdnadshavare med hur förskolan samverkar med hemmet.	79,05 %	82 %	2016

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
I varje enskilt ärende där barn är aktuella ska en konsekvensanalys för barnets situation och behov göras.	2016-01-01	2016-12-31

Bedömning och analys

Förskolverksamheten har de senaste åren haft fokus på det kompetenta barnet. På reflektionstid. MORS-uppföljning och på nätverksträffar uppmärksammas på vad barnen väljer för aktiviteter, hur de utförs och hur barnen kan vara med och påverka. Vidare Den pedagogiska dokumentationen ses regelbundet över, har barnen kommit till tals? Har de fått återkoppling på att de har påverkat olika val som görs i verksamheten.

Barnen är delaktiga i planeringen av verksamheten utifrån sin egen förmåga och intresse. Barnens önskemål och idéer fångas upp av förskollärare och barnskötare som skapar förutsättningar för barnen att genomföra sina önskemål. Projekt och fördjupningsarbeten som görs på de olika avdelningarna bottnar ofta i frågor från barnen eller deras specialintressen.

De senaste åren har förskolorna arbetat med att underlätta för barnen att göra egna val utifrån sina intressen och inte efter vad kamraterna vill göra. Barnen delas ofta upp i smågrupper för att underlätta för barnen att göra val. Farsta behöver utveckla fler utvärderingsverktyg för att säkerställa barns inflytande.

Förskolområdena har utarbetat och prövar olika sätt att presentera sitt arbete för föräldrar för att kunna fånga intresset hos olika föräldragrupper. Erfarenheten visar att det inte finns någon universallösning. Varje förskola måste pröva sig fram och emellanåt byta ut ett tidigare vinnande koncept för att det inte fungerar med den nya föräldragruppen. Personalen måste bland annat ta hänsyn till förskolområdets boendestruktur och socioekonomiska förutsättningar.

Föräldrarna får information om vad det innebär att ha barn på förskolan innan inskolningen börjar. Samtliga förskolor arbetar med föräldraaktiv inskolning, vilket ger föräldrarna insyn i och kunskap om verksamheten. Metoden bedöms vara mycket effektiv för att barn och föräldrar snabbt ska bli trygga med verksamheten och ge förskollärare och barnskötare möjlighet att påvisa vikten av att föräldrarna engagerar sig i verksamheten.

Utvecklingssamtal om barnets utveckling och lärande gör föräldrarna delaktiga. Föräldramöten och skriftlig information ger dem kontinuerlig information om vad som är på gång, vad man för fördjupningstema och utmaningar och hur barnen har varit med och påverkat. Det senaste året har samtliga förskolor arbetat med att vara tydliga med att informera om de arbetar för att uppfylla läroplanens mål och hur det arbetet är kopplat till frågorna i förskolundersökningen

88 procent av vårdnadshavarna bedömer att deras barn uppmuntras att ta egna initiativ och ansvar. Resultatet var detsamma 2015. När det gäller vårdnadshavarnas möjligheter att ställa frågor och framföra synpunkter på verksamheten har nöjdhetsgraden minskat med 2 procent jämfört med 2015 och uppgår till 83 procent.

Tidigare utvecklingsinsatser

Kvalitetsindikatorn

Digitaliseringen av kvalitetsindikatorn har förenklat analys och uppföljningsarbetet av läroplansmålen. Förskoleverksamheten har under året haft i uppdrag att se över den pedagogiska miljön och att lägga stor vikt vid att arbeta med den reviderade kvalitetsindikatorn. En bra pedagogisk miljö är en förutsättning för att uppfylla läroplanens mål, språk, matematik, naturvetenskap och teknik samt skapande verksamhet.

Pedagogisk miljö och material

Förskolornas genomsnittliga bedömning av hur pass långt de har kommit med området "Pedagogisk miljö och material" är 3,5 (2015 3,7). Ett anmärkningsvärd sänkning eftersom enheterna har haft särskilt fokus på de pedagogiska miljöerna under året. Förskolområdenas samlade resultat pendlar mellan 3,2 och 3,8. F2015 var skillnaderna i bedömning betydligt större. Föräldrarnas är till 83 procent nöjda med att "Den pedagogiska miljön uppmuntrar till lek, utveckling och lärande". En försämring med en procentenhet jämfört med 2015. Det råder dock stor skillnad mellan förskolområdena om föräldrarnas nöjdhetsgrad, från 55 till 99 procent nöjda.

2016 har pedagogisk miljö varit ett av fokusområdena, men det har inte resulterat i att personalens bedömning av det pedagogiska arbetet inom området har höjts. En förklaring kan vara att den nya digitala indikatorns tydlighet om vad som krävs för

att uppfylla en nivå. En tänkbar förklaring kan vara att medarbetarna är mer kritiska just på grund av att pedagogisk miljö varit i fokus och att man inte anser att man nått ända fram. Området kräver inköp som oftast förutsätter att man gör det trappvis och större inköp får planeras på flera års sikt.

Skapande verksamhet och olika uttrycksformer

Samtliga medarbetare bedömning av hur väl förskolorna har klarat att uppfylla läroplansmålet "Skapande verksamhet och olika uttrycksformer" har sänkts till 3,5 (2015 3,7). Det råder dock stora skillnader i de olika enheternas bedömning om sitt pedagogiska arbete rörande skapande verksamhet (3,1 - 3,9). Föräldrarna ger ett gott betyg till förskolornas arbete med att utveckla barns förmåga att skapa och att uttrycka sig i olika former. 86 procent är nöjda med hur förskolorna uppmuntras till lek genom eget skapande, samma resultat som 2015. De råder dock stor skillnad på föräldrarnas nöjdhet mellan del olika förskolorområdena, spannet är mellan 63 och 100 procent nöjdhet.

Skapande verksamhet är en stor del av verksamheten på förskolorna. Förskolorna har olika projektteman som alltid innefattar skapande verksamhet och barnen får träning i språk, insyn i matematiskt tänkande och naturvetenskapliga och tekniska fenomen in som en del av det skapande arbetet. Förskolepersonalen ger barnen möjlighet att pröva på många olika material att uttrycka sig med och förmedlar olika tekniker. Under året har alla 3-5-åringar gått på två teaterföreläsningar. Efteråt har barnen på olika sätt fått möjlighet att bearbeta sina intryck med olika skapande uttrycksformer.

Under året hade de äldre barnen varit delaktiga i ett projekt "Tillbaka till framtiden 1" i samarbete med Konsthall C i Hökarängen. Femåringarna har tillsammans med två konstnärer skapat ett konstverk per förskola. Arbetsinsatserna avslutades med en gemensam vernissage för att titta på de olika barngruppernas installationer. Förskolornas 4-åringar och vårdnadshavare har också bjudits in.

Förvaltningen har gjort en enkätundersökning riktad till barnen om deras kulturupplevelser och 71 procent var nöjda. Förra året hade konstprojektet ett likartat upplägg, men då var 86 procent nöjda.

Barns språkliga och kommunikativa utveckling

Förskolornas genomsnittliga bedömning av hur pass långt de har kommit med området "Barns språkliga och kommunikativa utveckling" är 3,5 (2015 3,7). Förskolorområdenas samlade resultat pendlar mellan 3,1- 3,8 i sin bedömning av i hur långt man har kommit i sitt arbete med att utveckla barnens språk i jämförelse med läroplanens mål. Förra året hade enskilda förskolor betydligt högre bedömning. Den nya digitaliserade kvalitetsindikatorns resultat bedöms dock ligga närmare sanningen. Föräldrarna är dock nöjda med hur barnen uppmuntras att utvecklas språkligt, 84 procent är nöjda, samma resultat som 2015. Det råder dock stor skillnad mellan förskolornas vårdnadstagares bedömning, från 63 till 97 procent nöjda.

Farsta har haft ett stort fokus på att bli än nu bättre på att arbeta med barnens språkutveckling. Att stimulera barnen i deras språkutveckling arbetar förskollärarna och barnskötarna med dagligen. Barngrupper organiseras för att främja att barnen talar, diskuterar, reflekterar och ställer frågor.

Förskolebarnen möts av positiva attityder till sitt språk och sin kultur. Olika modersmål, religioner, namn, seder och bruk ses som en tillgång. Barn med annat modersmål uppmärksammas och i de fall det finns tillgång till tvåspråkiga pedagoger läser man böcker på deras eget språk. Föräldrars kunskap och erfarenhet om det sociala och kulturella sammanhanget som barnet vuxit upp i tas tillvara. Intern uppföljning visar dock att många barn trots stora insatser har ett stort behov av att utveckla sitt språk.

Farsta har ett tagit fram ett nytt språkprogram med tydliga tips om hur man uppmärksammar att barn inte har ett åldersadekvat språk och hur man kan arbeta med språkträning i förskolans olika aktiviteter. Förskolorna gör en årlig kartläggning av barnens språkliga bakgrund och vilka språk de möter i hemmet. Förskollärarnas och barnskötarnas språkkompetens kartläggs och används som ett urvalskriterium vid nyrekrytering.

Farsta har ett övergripande språknätverk för erfarenhetsutbyte och för dialog om hur barns språkutveckling kan förbättras. Förskolestödets enhetschef leder språknätverket som har i uppdrag att samordna kunskapsutveckling med betoning på flerspråkighet och att införa evidensbaserade arbetssätt. Enskilda förskolor har fått fortbildning på temat språkutveckling och språkstörningar i samband med utredningar kring barn i behov av särskilt stöd.

2016 har en särskild språkverksamhet startat för en mindre grupp barn med grava språkstörningar.

Barns matematiska utveckling

Matematik har varit ett prioriterat utvecklingsområde några år. Förskolornas genomsnittliga bedömning av hur pass lång de har kommit med området "Barns matematiska utveckling" är 3,3 (2014 3,5) visar dock på att det är ett fortsatt utvecklingsområde. Förskolornadenas samlade resultat pendlar mellan 3,1 och 3,5. 2015 var skillnaderna mellan förskolornas bedömning mycket större, men bedömningen är att årets resultat är mer rättvisande. Alla enheter har behov av att se över hur man på ett bättre sätt kan uppmärksamma vardagsmatematik i det dagliga arbetet. Föräldrarna har liknande uppfattning, 77 procent är nöjda med hur barnen uppmuntras att utveckla sitt matematiska tänkande, samma nöjdhetsgrad som 2015..

Naturvetenskap och teknik

Förskolornas genomsnittliga bedömning av hur pass långt de har kommit med området "Naturvetenskap och teknik" är 3,4 (2015 3,5). Förskoleområdenas samlade resultat pendlar mellan 3,1 och 3,7. Ett betydligt snävare spann jämfört med 2015. Föräldrarna är desto mer nöjda, sammantaget anser 80 procent av föräldrarna att förskolorna uppmuntrar barnen i att utveckla förståelse för naturvetenskapliga fenomen (81 % 2015). Här råder dock en stor skillnad mellan föräldrarnas tyckande i de olika områdena, från 46 procent nöjda till 98 procent.

Naturvetenskap och teknik är ett fortsatt utvecklingsområde, men är den del av det dagliga arbetet på samtliga förskolor. Arbeten med naturmaterial, vatten och samt och experimenterande av olika slag som rör naturvetenskapliga fenomen är återkommande och mycket uppskattat av barnen. För att förbättra resultaten behöver enheterna i ännu större utsträckning utmana barnen med olika naturvetenskapliga och tekniska experiment. Miljöerna behöver ses över så att de uppmuntrar barn att fundera över olika naturvetenskapliga fenomen och vilja pröva olika hypoteser.

Enhetsgemensamma insatser

Se avsnitt Utvecklingsområden

Enhetens analys av kvaliteten

Se övriga avsnitt

Utvecklingsområden på enhetsnivå

Föreskoloverksamhetens övergripande utvecklingsområden 2017

Fortsatt arbete med att

- skapa förutsättningar för en likvärdig och bra förskola för alla barn
- implementera MORS i alla arbetslag, systematiskt uppföljning via reflektion och pedagogisk dokumentation
- utbilda personal i processinriktad pedagogisk dokumentation av det pedagogiska arbetet utifrån reflektioner om alla barns inkludering i förskolans olika läroprocesser och säkra att det genomförs
- säkerhetsställa att alla barn i behov får det stöd som behövs och erbjuda riktade utbildningar för att stärka personal
- fördjupa samverkan med socialtjänsten som möter samma familjer som förskoleverksamheten säkrar att alla förskolor är så klimatsmarta som möjligt inom de områden vi har rådighet över
- samverkan med hemmet. Öka andelen föräldrar som är nöjda med förskoleverksamhet och möjligheterna till delaktighet

Förslag till stadsdelsnämnden

Förslag till utbildningsförvaltningen/stadsledningskontoret

Se över för utsättningar för att stadsdelförvaltningar gemensamt hittar en modell för att fullfölja uppdragen att

- ta fram en modell för kunskapsförmedling om genus till personal och införande av nya arbetsmetoder i verksamheterna som säkrar genustänk
- att all personal har kunskap om hur man bemöter och stödjer barn med olika funktionsavvikelser. Önskemål om
  - framtagande av gemensamma rutiner för handläggning av Barn i behov av särskilt stöd
  - ett övergripande utbildningspaket riktat till förskolepersonal med konkreta exempel på hur man arbetar med barn i behov av särskilt stöd
- arbeta för att utbildningsanordnarna utökar platserna på förskolläro-
läro- och lärutbildningarna.

Bilagor